

MENNYIBE KERÜL TEHENEINK IDŐ ELŐTTI SELEJTEZÉSE? I.

Prof. Dr. Ózsvári László
Állatorvostudományi Egyetem

A tehénselejtezés optimális idejét a selejtezési költség nagysága és az idő előtti selejtezés miatt kieső tejhozam értéke, ill. ezek jövedelemre gyakorolt együttes hatása figyelembevételével célszerű megállapítani. A gyakorlatban a korai selejtezés költségét leggyakrabban az ún. állatérték-különbözeti módszerrel számoljuk. Ha a tehén piaci ára ismeretlen, akkor alkalmazható a laktációs jövedelem módszere is, vagyis megbecsülhető, hogy hány laktációt töltött volna még a tehén az állományban, ha nem selejtezik, ill., hogy mennyi az egyes laktációk jövedelme. A gazdaságilag optimális selejtezési döntés meghatározására legalkalmasabb a termelésben tartás jövedelmének módszere, ami a várható jövőbeli jövedelmen alapul, és így figyelembe veszi a korai

selejtezés miatt kieső tejhozamot és a megnövekedett fajlagos költségeket is.

A betegségek gyakran okoznak csökkent termelékenységet és jövedelmezőséget. Ha ez a csökkenés jelentős mértékű, akkor az állatot selejtezik, mivel a beállítandó üsző várhatóan nagyobb jövedelmet termel. A tejelő tehenészetekben előforduló betegségek miatti idő előtti selejtezésnek jelentős hatása van az állomány jövedelmezőségére. A tehének termelésben tartásának ideje és ebből adódóan a tehénállomány kor szerinti összetétele befolyásolja az éves és az élettartam alatt elérhető tejhozamot, a selejtezés költségét, továbbá a szelekciós bázist.

Kihasztnátlan genetikai kapacitás – Bevétel csökkenése

Az idő előtti selejtezést okozó betegségeknél az egyik fő veszteségforrás az a bevételcsökkenés, ami abból adódik, hogy a tehén nem tudja elérni a genetikailag lehetséges maximális tejhozamát. Ha egy állományban a laktációk átlagos száma nagyobb, akkor magasabb bevétel realizálható, mint egy hasonló állományban, ahol ez az érték alacsonyabb, mivel a tehénállományok genetikai termelőképessége a korral változik. A tehének az első laktációjukban termelőképességük 70-80%-án, a második laktációban 80-90%-án, a harmadik laktációban 90-100%-án képesek termelni. Ezután a

termelőképességüket 5-6 laktáción keresztül megőrzik. Selejtezni, a termelést csökkentő örökletes hibák és a technológiai tűrőképességgel összefüggő, továbbá az állat-egészségügyi és a szaporodásbiológiai okok kivételével csak a jelentős tejhozamcsökkenés bekövetkezésekor indokolt. Nagyarányú tehénselejtezés mellett a fajtára jellemző genetikai termelőképesség kihasználása romlik, mivel az állományon belül nagy lesz a fiatal, a genetikai termelőképesség határa alatt termelő tehének száma, és ennek következtében kisebb lesz az állomány átlagos évi tejhozama (1. táblázat).

A genetikai termelőképesség kihasználása a tehénállomány, mint nagy értékű termelőeszköz-állomány, tekintetében is alapvető hatékonysági és ezáltal gazdasági, megtérülési kérdést vet fel. Természetesen minél magasabb a tehénállomány genetikai termelőképessége, annál nagyobb tejhozam- és árbevétel-kiesést, ezáltal jövedelem-csökkenést okoz a nagyarányú korai selejtezés.

1. táblázat A genetikai termelőképesség kihasználásának hatása a tejhozamra és az árbevételre különböző mértékű selejtezésnél

	Selejtezés éves mértéke (%)				
	10	20	30	35	40
Tehénállomány összetétele laktációk szerint (%)					
1. laktáció	10	20	30	35	40
2. laktáció	10	20	30	35	40
3. laktáció	10	20	30	30	20
4. és e feletti laktáció	70	40	10	-	-
A genetikai termelőképesség kihasználása állományszinten (%)	94	88	82	79,5	78
Az állomány átlagos évi tejhozama (kg/tehén/év)	11 280	10 560	9 840	9 540	9 360
Kieső tej mennyisége (kg/tehén/év)	720	1 440	2 160	2 460	2 640
Kieső tej értéke (Ft/tehén/év)	144 000	288 000	432 000	492 000	528 000

Megjegyzések: (1) Az 1. laktációban a genetikai termelőképesség 70%-át, a 2.-ban 80%-át, a 3.-ban 90%-át, a 4. és e felettiekben 100%-át éri el a tejhozam; (2) Az állomány genetikai termelőképessége 12 000 kg/tehén/év; (3) 1 kg tej értékesítési ára 200 Ft.

Egy liter tejre eső (fajlagos) vemhes üsző költség

Az idő előtti selejtezés költség-növekedést (ezáltal további jövedelem-csökkenést) is okoz abból adódóan, hogy a tenyésztő felnevelési költsége vagy beszerzési ára lényegesen nagyobb, mint a selejttehén értéke (az ún. állatérték-különbözet):

- Vemhes üsző beállításának költsége (önköltség vagy piaci ár) - selejt tehén vágóértéke.

Ezáltal egy tehenészet összes költségéből belül jelentős hányaddal rendelkezik a selejtezésre kerülő tehenek pótlására beállított tenyészállatok értéke. Vagyis a selejtezés költsége kihat a fajlagos (1 liter tejre eső) költségekre és nyereségre, így közvetve

az éves tejtermelés és a termelésben tartás alatt (életteljesítmény) termelt tej mennyiségére is (2. táblázat). Minél nagyobb ugyanis a selejtezés aránya és ezáltal költsége, annál hosszabb termelésben tartásra, annál nagyobb életteljesítmény elérésére vagy éves tejhozamra kell törekedni. Az életteljesítményt és az egy liter tejre eső felnevelési költséget az alábbiak szerint számolhatjuk:

- Életteljesítmény (liter): Átlagos laktáció x Fajlagos hozam (liter)
- Egy liter tejre eső felnevelési költség (Ft/l): (vemhes üsző beállítási költsége (Ft/állat) - selejt tehén vágóértéke (Ft/állat)/életteljesítmény

2. táblázat Egy liter tejre eső vemhes üsző költség különböző tehénkivonási aránynál

Megnevezés	30%-os tehénkivonás	35%-os tehénkivonás	Eltérés
Átlagos tehénlétszám (állat)	500	500	
Tehénkivonás (állat)	150	175	25
Átlagos laktációs szám	3,33	2,86	-0,48
Fajlagos hozam (l/év/tehén)	9 942	10 167	225
Életteljesítmény (liter)	33 140	29 049	-4 091
Vemhes üsző piaci ára (Ft/állat)	-	500 000	-
Vemhes üsző beállítási költsége (Ft/állat)	400 000	414 286	14 286
Selejt tehén vágóértéke (Ft/állat)	198 600	198 600	
Állományszintű éves vemhes üsző ktg. (Ft)	30 210 000	37 745 000	7 535 000
Egy liter tejre jutó vemhes üsző ktg. (Ft/l)	6,08	7,43	1,35

